

קכט.

ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד, הם הגבאים גבאי צדקות אה"ק
 תובב"א, אליהם טפוף מלתי. נא ונא הזהרו בנפשותיכם לבלתי עשות מצות אנשים
 בלתי מלומדים, כמארו"ל (אבות פ"ב) אין בור ירא חטא, אשר לא יראו את ה',
 ועבדו עובדא בנפשם ממש, להתחסד חסידות של שטות והבל, להלוות מעות אה"ק,
 אף על משכנות כסף וזהב ואפילו לדבר מצוה. ומצוה הבאה בעבירה גרולה היא.
 כאשר בינותי בספרים, ספרי התלמוד והפוסקים ז"ל כו'. ... כ"א כל אחד יבקש
 על נפשו מחילה וסליחה וכפרה מן השמים כו', ושב ורפא לו, כמשפט שאר עוברי
 על ד"ת כו'. וה' הטוב יכפר בעדם, כ"ד א"ס.

נדפס במאה שעדים דף ו' ובגזוי נסתרות, אור רב ל"ה.

קל.

מי בכם ירא ה' שומע בקול עבדו נאמן ביתו, אשר הזהירנו בתורתו לבלתי
 סור ממצות חז"ל ימין ושמאל, אפי' אומר לך כו' ¹. והם אמרו שלא לשנות אפילו
 לצורך הלאוה לדבר מצוה רבה, כמבואר בכמה מקומות ². וחמורים ד"ס יותר
 מד"ת ³, עד שכל העובר אפילו על מצוה קלה של דבריהם אחת רתו להמית בגוף
 ונפש, כי גם דתו מובדלת מדת יהודית, שהיא דת כללות ישראל, בברכה שברכו
 לכל העובר על דבריהם, ובהפרד החלק מן הכלל הוא מת באמת ⁴. לבד מאשר
 יושיט לו המלך בהרהורי תשובה בלבו, ושב ורפא לו, ואם השמן לבו והכבד לבלתי
 שומע בקול עבריו ותלמידיו חז"ל שכל דבריהם כגחלי אש, יכזה בגזחלתן כויה תחת
 כויה, בגוף ונפש, כאמור, ועקיצתן עקיצת עקרב כו', ואנחנו נקיים.

כי אנו רק כחזן הכנסת הקורא את המגילה, עומד ומשמיע לרבים חרמי
 הצבור, כן אנחנו משמיעים לרבים ומודיעים אותם דברי חז"ל, הצריכים חיזוק
 לפי פרצות הדור בעוה"ר, עמל אדם לפיהו, דברים הנוגעים להם לדין או להורות
 וחייהו, שהן הן גופי הלכות שהן חיי נפשות ממש, כגון שבת וצדקה ות"ת וכהנה
 רבות, תלויות להם מנגד, וברוך ה' המאיר לעולם כולו בכבודו, שהאיר עינינו
 בתורתו ודרשנו וחקרנו היטב בתלמוד ופוסקים, מראשון שבראשונים ועד אחרון
 שבאחרונים, ויגענו ומצאנו בעוזה דין זה, שלא התירו אפילו בהלואה, ואפי' למצוה
 רבה מפורש לאיסור גמור מרינא דגמרא, בלי שום חולק, ואם יש איזה משמעות
 לאיזה קורא באחד מספרי הקיצורים להיפוך, הוא מחמת חסרון היריעה והבנה,
 חי ה'. וכבר אמרו רז"ל על שוני הלכות כו' שהן מבלי עולם כו' ⁵.

ואני לא האמנתי על שום אדם מאנ"ש שימלאו לבו לעבור ע"ז ביד רמה, אך
 עתה שמעתי ותרגו בטני לקול הקורא. גלל כן עצתי אמונה ופעולתו תהי' אמת
 לאמתתה של תורה, שיכנוף יו"ד אנשים יראי ה' וחושבי שמו שיתירו לו כדרך
 שמתירין הנדויין והשמתות לכל מי שישוב בתשובה שלימה בלונ"ח.

הרחמן הוא יתן בלב כל עמו לשוב באמת.

כ"ד אר"נ לנצח כו'.

שניאור זלמן בלא"א מו"ה ברוך זלה"ה.

- 1) אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין. — רש"י דברים י"ז י"א.
- 2) ע"י ערכין ו' ע"א ובשו"ע יו"ד בהלכות צדקה. (3) ע"י ירושלמי ברכות ס"א ה"ד.
- 4) ע"י אגרת התשובה פ"ה ופ"ז. (5) ועם שונים אל תתערב — אמר ר' יצחק אלו שונים הלכות (שלא שימשו לתלמידי חכמים ולא הקפידו על טעמי המשניות — רש"י)... חנא : התנאים מבלי עולם... אמר רבינא : שמורין הלכה מתוך משנתן (שמבלין עולם בהוראות טעות, הביון דאין יודעין טעמי המשנה פעמים גודמין שמדמין לה דבר שאינו דומה וכו' — רש"י). — סוטה כ"ב.

קלא.

אשריכם זורעי על כל מים. המה כל אנ"ש הזורעים לצדקה, צדקת ה' עשו עם ארצו הק' ועם ארץ אשר עיני ה' בה, הלא המה יראי ה' וחושבי שמו הדריים עליה, אשר זאת היא העולה בעילוי רב רם ונשא למעלה ראש מכל המים, אשר המה חסדים מגולים המשפיעים לכל העולמות עליונים ותחתונים, כידוע ליודעים מעלת עילוי הארץ ויושביה בסתר עליון ועד רום המעלות. וע"כ עלינו לשבח לארון הכל ששם חלקנו בהם. וגם דוד הולך ודוד בא והארץ הקדושה לעולם עומרת, ובצדקה תכונני, לזכותנו בה ולהעלות נפשנו עמה בעילויה עד רום המעלות.

והנה כל מבין ומתבונן היטב בדברי אלה המועטים מחזיקים המרובה, איש נבוב ילבב וילהיב לבו להיות עולה מעלין בקדש מדי שנה בשנה, כי זאת היא מדת ודרך הקדש העליון להיות עולה מעלה מעלה ולא לירד ח"ו. וע"כ שפכתי שיח לפני כל אוהבי ורעי אשר כנפשי, שלא לתת מגרעות בקדש ח"ו. דהיינו להוסיף ולא לגרוע ח"ו מכל הנדבות נדבה לה' אשר הובא בשנים שעברו לכל פרטי יחידי סגולה יושבי אה"ק מקטן ועד גדול, ה' עליהם יחיו. כי מודעת זאת וגלוי ומפורסם וידוע לכל צוק העתים אשר חלפו ועברו באה"ק בשנים אלו וגודל הלחץ זו הדחק, וגם החובות אשר השתדגו ועלו על יושביה, המחזיקים בתורת ה' מעוני ורוב העבודה עבונה"ק כו'. בשגם שאין הקומץ הזה משביע למלאות די מחסורם עם פרעון החובות, וההכרח ה' לעשות סך עצום ורב, אך כעת אין הזמן גרמא מפני שעת הדחק, היוקר הגדול כו', ה' ירחם.

ומגודל בטחוני קצרתי ואו"ש למעשה הצדקה וחיים עד העולם א"ס.

הכ"ר אר"ג דוש"ת מלונ"ח בצדקתם.

שניאור זלמן.

נדפס במאה שערים דף ו' ובגנוי נסתרות, אור רב מ"ב.

קלב—קלד שלשה דרושי חסידות בענין צדקת אה"ק

קלב.

וכפר אדמתו עמו, שאדמתו מכפרת ומקנחת עונות עמו. לשון בעי לכפורי ידיה שבגמרא (גיטין נו.). והוא מובן ע"פ הידוע מספרי הקבלה שע"י עונות ישראל הצדיק אבד למטרוניתא, שנעשה הפירור בין חוג העליון, בין הקב"ה הנקרא צדיק יסוד עולם ובין שכינתא הנק' צדקה, רק שמשפיע לאשה זרה, הנקראת לילית הנקראת אשת אל אחר כידוע, ובפרט בעון קרי ר"ל, אשר מי יאמר זכיתי לבי כו'

והוא הגורם הפגם והפירוד הנ"ל יותר מכל העבירות. והתיקון לזה הוא תשובה, כמשמעה תשוב ה' תתאה של שם הוי' ב"ה, היא הצדקה הנ"ל לצדיק יסוד עולם. כי הנה סוד מרע ויודיו וחרטה על העבר, שהוא רק תשובה תתאה, אינו מועיל על עון כזה כלל, כמבואר בספר ראשית חכמה, רק תשובה עילאה, היינו שלשה עמודי עולם, היינו תורה, לעסוק בתורה לשמה בדחילו ורחימו ובדיקות גדול, ובפרט תורה שבע"פ, שהיא סוד השכינה הנק' צדקה, וע"כ דחז"ל אני ה' מדבר בצדקה, על שהוא סוד הנ"ל, וביותר בלילה, כי לילה הוא ג"כ סוד השכינה כידוע לי"ח, ועבודה, להתפלל תפלתו ברעותא דלבא ובהתלהבות גדולה, שיוע זיעה גדולה, כי סוד התפלה הוא סוד השכינה הנק' כנסת ישראל הכלולה מג' אבות העולם, והיא הנק' תפלה של הקב"ה, כידוע לי"ח בזה"ק, ומילות חסדים, צדקה לעניים מהוגנים בדחילו ורחימו לשם שמים, שע"י צדקה שלמטה יש עליה לצדקה שלמעלה להתחבר עם צדיק יסוד עולם, ואז מזדווגין ברא עם ברתא, אבא ואימא, כי גבוה מעל גבוה, ואז נתעורר רחמים גדולים ונמתקים כל הדינים, ואימא מרחפת על בניה, הם ישראל, לקנחם מצואתם ומטינופם אשר אחיזת' בתוקף החמשה דינים, וזהו התשובה עילאה.

והנה כהיום חיותנו על אדמת חוץ כו' א"א לכל כללות ישראל להתקשר א"ע בצדקה עליונה ע"י ג' עמודים הנ"ל, וזלת הצדיקים הגדולים, אשר מבואר בדברי חז"ל ובוהר הק' שבכל מקום שהיו שוכנים הי' אורא דא"י והשכינה כביכול שוכנת שם, ולא לזולתם, ואותם ההמונים אשר לפעמים נתעורר לבם לעשות צדקה, תחול עליהם קללת הנביא ע"ה: הכשילם בבני אדם שאינם מהוגנים (כ"ב ט:), לא כאלה חלק ה' אה"ק, ארץ שלמטה מכון כנגד ארץ העליונה, היא השכינה כביכול, ובארץ ביד כל כללות ישראל להתרבק א"ע בארץ שלמעלה ע"י עבודתם הטוב, ועי"נ נעשה יחודא עילאה צדיק יסוד ע"י הצדקה כידוע לי"ח, ואז נתכפר ונתקנה כל העונות ישראל.

והנה אנשי הקרש השוכנים עתה באה"ק הם צדיקים וחסידים ואנשי מעשה, אשר קנאה ושנאה אין בהם, יושבים ועוסקים בתורה ובעבודה בהתלהבות ודיקות גדולות בארץ אשר עיני ה' שם, פונים מכל עסקי הזמן ועניני עוה"ז עד שממש מופשטים מגשמיות לגודל קדושתם, ודבוקים בארץ העליונה, כל חד לפום שיעורא דייליה וכפום דרגיה, ומתפללים תמיד על בריאותנו, בריאות הגוף והנפש, ופרנסתנו, אשר מפיחם אנו חיים, והם ממש קיומא דעלמא, איך לא יתלהב לבב אנוש לתת לבו וידו לפזר לצדקה עד בלי די ממש, וליתן באהבה רבה ושמתח הנפש, כי היא רפואה ודאית לחולאת העונות.

נדפס במאה שערים דף ו' ע"ב ובגנוי נסחרות חלק אור רב ל"ו.

(1) תורה שבע"פ היא בחינת נוקבא: משען אלו בעלי מקרא, משענה אלו בעלי משנה, תגינה י"ד ע"א, (2) לא מצאתי.

קלג.

כתיב שמח וכולון בצאתך ויששכר באהליך, כי הצדיקים העוסקים בתורה ובעבודה הם נקראים בשם מחצרי חקלא, שמכריתים וקוצרים כל הקליפות והחיצונים המפרידים זווג עליון, המתהוים מעונות ישראל, כמ"ש בזה"ק (ח"א רמב), ע"פ יששכר חמוד גרם כו' הוא הקליפות חמוד, וע"י עסקו בתורה מודירו

ממדריגתו להיות רובץ בין המשפתים בעומקא דתהומא רבא. והצדיקים הללו נכנסים לשכון בתוך האהל מועד. הוא השכינה שנקראת אהל כידוע. והיא מועד כל בית חי. בית ועד לכל נשמות ישראל. והנה שבט יששכר שכנו בתוך אהל זה. ומי גרם האהל הזה. שבט זבולון שהחזיקו את ידם. כידוע. והנה שמח זבולון בצאתך. הגם שאתה יוצא לעסוק בדבר הרשות. משא ומתן וכיוצא בזה. ואין ראוי לשמוח כי אם בשמחה של מצוה. עכ"ז שמח. וכ"ז כי יששכר באהלך. מה שיושב באהל העליון. אהל של תורה. הוא אהלך. כי אתה עשית לו את האהל הזה. כנ"ל.

וזה יש לך לדעת. שכל המחזיקים צדיקי א"י. אשר הצדיקים הללו דבוקים באהל עליון וגורמים יחוד למעלה. אוי ממש מחזיקים הללו גורמים היחוד הזה. ועל זה נאמר (ישעי' לב) והיה מעשה הצדקה שלום. והיינו יחוד גמור. צדיק עם הצדקה. שאז שלום בלא פירור אלא שמחה. שצדקה זאת יהי' בשמחה גדולה כו'. גם כל העוסקים במצוה זו. הגם שאין בידם לפור משלהם ג"כ גדולה מעלתם מאד. והם ממש שושבינין לקו"ב ושכינתיה. ועכ"ז העושה ועוסק ג"כ. שכרו עין לא ראתה אלקים זולתך.

וזהו וכפר אדמתו עמו. היא השכינה כנסת ישראל שנקראת אדמת קדש. שע"י קדש של אנשי' יעשה זוג ויחוד לאדמת קדש שלמעלה עם בן זוגה צדיק יסוד עולם. ורחמים גדולים מתעוררים ודינים נמתקים. עד שאז היא מכפרת ומקנחת עמו בעת חדוה ושמחה. וזהו במאי ברא אתינא לגבך דאיתא בזה"ק.

וא"כ איה אפוא האיש אשר לא תתלהב לבו לקרוב ולגשת. אף שגם יתנגד מי לאמר מה העבודה הזאת לכם. לכם ולא לו. שהוציא א"ע מן הכלל ושרש של כלל ישראל. היא אדמת קדש הנוכר. איה חכמתם ובינתם. לבל לחמול על נפשם ועל זרעם. סר צלם צל ה' מעליהם. גם יש בני אדם אשר יתאוו לגשת אל הקדש. אך בושים מפני המלעיגים עליהם במלאכי ה' ממש. זאת יהיה להם למראה צרת נפשם וזדון לבם. לגשת אל הקדש יבושו. ואיך לא יבושו ממעשיהם הרעים אשר לא טובים המה. לכן יהיו ללעג ולקלס בגוים. המה החיצונים וקליפות. אחר פרידתם מזה העולם. ואי' ישאו את פניהם או. ובכר אמרו חז"ל (עדיות פ"ה) מוטב שאהי' שוטה כל ימי ואל אהי' רשע אפי' שעה כו'.

ע"כ כל איש הירא ורך הלבב יעשה חשבון צדק עם נפשו עדמתו ומחסורו שלא התחיל עדיין כלל לכנוס בשערי היחודים. ולמי הוא עושה. לו לעצמו ודאי. ואז יורו כגבור מתניו לרוץ אורח חיים צדקה וחיים. כמ"ש (משלי ג') עץ חיים כו'. ומצוה גוררת מצוה עד שיתפקח גל של אבנים מלכו וירגיש בידאי טעם עבודת בוראנו... ודו"ק היטב.

נדפס במאה שערים דף ו' ובגנוי נסתרות חלק אור רב ל"ח.

(1) שם נאמר: מוטב לי להקרא שוטה כל ימי ולא ליעשות שעה אחת רשע לפני המקום.

(2) חסרות במה חיבות.

קלד.

הנה בצדקה יש כמה בחינות, סתם עניים ועניים טובים ופרנסת ת"ח. אשר זה עולה על כולנה. כי הגם שכל בחי' מעורר המקיף. אבל המקיף מאיר בבחינת הסתרה והלבשה בחיצוניות. אבל זה ההתעוררות הוא בהתגלות ממש בבחינת פנימיות הנפש. כי במדה שאדם מודד בה מודדין לו ההשפעה מלמעלה. כי

בנתינתו לעני סתם, אשר בנתינה זו נעשה לעני חיות הנפש...¹ חיות אלקי מלובשת בכחיתת חיצוניות הרצון, אך עם כל זה הוא לתועלת נפשו לעוררו בעבודה ע"י יגיעות הנפש עם הבשר, או יכול להתפעל ג"כ במדותיו. אבל בכחיתת נתינה לת"ח, אשר בנתינתו נעשה חיות לת"ח, והוא מהפכו לחיות אלקי ממש בעבודתו ותורתו הרי נתעלה נתינתו לחיות אלקי, כן נמשך מאור פניו ית' להשפיע להנותן חיות אלקי, להאיר אור בנפשו ובכחיתת פנימיות הרצון לדבקה בו, וע"ז אמרו רז"ל (בתובות קיא:) וכי אפשר לדבקה בו, הדבק בת"ח, וכן כל המהנה ת"ח מנכסיו כאלו נדבק בשכינה ממש, הוא אור הוי' השוכן בתוך בני ישראל. אך עכ"ז נצרך ג"כ צדקה לעני, לעורר בכחיתת חיצוניות הרצון בכלל בכחיתת לית לי' מגרמיה כלום, דהיינו להמשיך בכלל רצון הנפש להעלותה מההיפוך והריחוק, ואח"כ ע"י נתינתו לת"ח מעורר שניהם בכחיתת חיצוניות ופנימיות. ועל זה נאמר (איוב ב') כל אשר לאיש יתן בעד נפשו, כי זה כל האדם, לדבקה בו ית' ממש, וד"ל.

נדפס במאה שערים דף ד' ע"ב ובגנוי נסתרות חלק אור רב סי' מ"ג.
(1) חסר מעט.

קלה.

לביחאב על מעמדות אה"ק

אהו' אחיי ורעיי שבכל הסכיכה דאויעזוד¹ ביחאב ישן, יצו ה' אתם את הכרחה שלום וחיים עד העולם.

אד"ש כמשפט האמור למעלה למשכיל, באתי לעורר רוח נדבתם לבלתי תת מגרעות בערכין הנערכים עליהם מראשי מנהיגי עדת ישורון ולא לפרוק עול ח"ו, כי היא טובת הכלל, וצדקת ה' יעשו עם עניי ציון קדשים. ויכולה היא מצוה רבה זו שתרחהם, לעורר עליהם רחמים רבים ממקור הרחמים וברכה עד בלי די ממקור הברכה והשלום מאדה"ש, כנפשם הטהור ונפש או"ג דו"ש מלונ"ה.

שניאור זלמן באמ"ו מ"ו ברוך זלה"ה.

נדפס בס' משנת יואל סי' ד' מהעתקה צינקוגרפית מכ"ק רבנו.
(1) מתוו.

קלו.

מכתב רבנו לר' יצחק דאקטאר מדוכהאוונא

(על הנהגת האדם בחיי יום יום)

שלום לאהובי הרבני החי"ח כמיר יצחק דאקטער.

אחד"ש טוב ישיג לו גם ברוך יהי'.

הנה עם איז מיר אן גיקומען זיין בריף, און איך האב עם גיליענט פאר. גאט שומע תפלה זאל צו הערין זיין גיבעט און זאל אן נעמען זיין פארשט, גלייך וויא עם שטייט כי אין מחסור ליראיו, עם הייסט עם גייט ניט אפ צו דיא וואס פארקטין זיך פאר גאט. און ווען אין דער הייליגע תורה שטייט עם גייט ניט אפ מיינט מען בוודאי

בגוף ונפש. ככן איז דער עיקר תמיר צו פארכטין זיך פאר גאט, וויא עס שטייט (משלי כח) אשדי ארם מפחד תמיד. דהיינו מען זאל גלייבן אז גאט איז פול די וועלט, ווי עס שטייט (ירמ' כג) הלא את השמים ואת הארץ אני מלא, און ווי ער האט מתחלה באשאפען די וועלטין אזוי באשאפט ער זיי אלע טאג, ווי עס שטייט מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, ווארום מתחלה האט ער דאך אייך ניט מיט הכרח באשאפען נאר מיט זיין רצון, אזוי איז אלע טאג שטייט די וועלט מיט זיין רצון, ווען ניט זיין רצון חלילה וואלט אין איין רגע נישט בלייבן גיווארען.

און אמענטשט איז אויך אגאנצע וועלט, פון זיין מחשבה אן ביז די מעשה, ווי גאר אין דער הייליגער תורה איז דער מיט פול. ככן מוזט מען גלייך היטין די מחשבה ווי די מעשה, דק אדרבה דער עיקר אין די מחשבה, הייסט אייבערשטע וועלטין, מען זאל זיין אן געבונדן אן גאט תמיד צו דיינקען, וויילע עס אים די מחשבה צו טראכטן און די אויגען צו זעהען און די אויערין צו הערן, ממילא פארשטייט זיך דאך אז דער וואס מאכט זעהען זעט ער בווראי און דער וואס מאכט הערן הערט ער בווראי, גלייך ווי עס שטייט הנוטע און הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט. דער נאך שטייט היוסר גוים הלא יוכיח. דער פאר מוז מען זייער פארכטין זיך און שעמען זיך אז גאט זעט און הערט און ווייס אלע מחשבות וואס מען טראכט, און שיינקט ניט סיי צו גוטיק, סיי פארקערט ח"ו צו שטראפען פער איטלעכער מחשבה רבור ומעשה. דער פון דערוועקט זיך גרויס חרטה און ורוי און תשובה שלימה אז מען האט דאס תמיד אין זיך.

גם מוז מען גלייבן, אויף איטליכער ווארט און איטליכער אות פון די אותיות וואס גייען ארויס פון מויל באשאפט מען מיט קרושה אמלאך קרוש, און פארקערט ח"ו באשאפט ער אויף זיך אכזרים. ככן זאלט איר גיוויינען זיך צו זאגן תהלים אלע טאג, און איר זאלט גלויבען אז מיט די ווערטער ווערען באשאפען מלאכים קרושים, וואס וועלען אייך העלפען צו גוטיק טאן.

גם דעם הייליגען שבת צו היטין זייער, און איר זאלט גלויבען אז מיט קדושת שבת ווערט געהייליגט אגאנצע וואך, וואס איר וועט מער נזהר זיין דעם ש"ק פון איסורים אין מחשבה רבור ומעשה חלילה, שלא יעבור שום איסור שבת, וועט מער אלץ געהייליגט ועדין דיא וואך.

גם איר זאלט נזהר זיין זיך אין דיא זאכן וואס הייליגען און דייניקין דעם מענטשין, היינו נטילת ידים וברכת הנהנין כרינה און תיקון חצות און טבילה בעת הצורך כתקונה, טובל זיין זיך ב' פעמים, פעם א' להעביר הטומאה ופעם ב' לקבל הקדושה, און מחבר זיין זיך תמיד צו יראים ושלמים צו לערנען זיך זייערע מעשים טובים, און למעשה"ש צוא אנטלויפן פון לצים און רשעים, ווארום דיא חבורה איז זייער שלעכט, (ה' יצילנו], און נזהר זיין זיך פון לשון הרע און רכילות און ליצנות און שקר, ווארום דאס נעמט גאר די יראה אוועק לחלוטין, און פון כעס זייער נזהר זיין זיך, ממש גאר ניט, און זאל נזהר זיין פון טרויערדיקייט.

ווייטער ווייטער, ביז עס וועט אליין ליכטיג³ ווערן אין זיינע אויגין, און לוסטיק צו זיין וואס ער איז אגאטס דינער, בין איך בטוח אז ער וועט אויף גיהייבען ווערן, וואס ער וועט גאר ניט וויסען ווי גאט וועט [עם] העלפען.

ואתה שלום, ואני תפלה לה' ויחזיק במעוזו מעשה השלום.

רבדי המעתיך בכל לב.

שניאור זלמן ...

תרגום

הנה קבלתי מכתבו וקראתיו. ה' שומע תפלה ישמע תפלתו ויקבל בקשתו. ככתוב כי אין מחסור ליראיו. וכשנאמר בתוה"ק כי אין מחסור, הכוונה ויראי בגוף ונפש. לכן העיקר הוא תמיד לירא את ה', כמש"נ אשרי אדם מפחד תמיד. דהיינו, להאמין כי הקב"ה מלא כל העולם, ככתוב הלוא את השמים ואת הארץ אני מלא, וכמו שברא מתחלה את העולמות כך בורא אותם בכל יום, ככתוב המחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית. כי גם מתחלה לא בהכרח בראם אלא בדצונו בלבד, כן בכל יום מתקיים העולם בדצונו, שאלמלא רצונו חלילה ה' העולם חוזר לאין ברגע א'. גם האדם עולם שלם, ממחשבתו עד מעשיו, כמבואר בתוה"ק הרבה פעמים. לכן צריך לשמור את המחשבה כמו את המעשה, ואדרבה, העיקר היא המחשבה הנקראת עלמין עילאין, להיות מקושר בה' תמיד בהתבוננות, כי המחשבה נוצרה לחשוב, העינים לראות והאזנים לשמוע. ממילא יובן כי בורא הראי' בוראי רואה ובורא השמיעה בוראי שומע, כמאמר הכתוב הנוטע און הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט, וסיפי' דקרא היוסד גוים הלא יוכיח, ע"כ צריך לירא מאד ולהתבושש, כי ה' רואה ושומע ויודע כל מחשבות האדם, ואינו מוותר הן לטוב והן למוטב ח"ו, לפקוד על כל מחשבה רבד ומעשה, אם תתמיד בלבד התבוננות זו יתעורר לחרטה ודורי ותשובה שלימה.

גם צריך להאמין כי ע"י כל תיבה וכל אות שמוציא מפיו בקרושה נוצר מלאך קדוש, ולהיפך ח"ו יוצר הוא עליו אכזורים. ע"כ ירגיל עצמו לומר תהלים בכל יום, ויאמין כי ע"י מלים אלו נבראים מלאכים קרושים שיעזרו לו לעשות הטוב. גם להזהר מאד בשמירת שבת קודש, ויאמין כי בקדושת השבת מתקדש כל השבוע, ככל שיוזהר יותר בש"ק שלא יעבור שום איסור שבת חלילה במחשבה רבד ומעשה יותר יתקדש כל השבוע.

גם יזהר בדברים המקדשים ומטהרים את האדם, היינו נט"י ובה"נ כרינה, תקון חצות וטבילה בעת הצורך כתקונה, לטבול ב' פעמים, פ"א להעביר הטומאה ופעם ב' לקבל הקדושה. להתחבר תמיד ליראים ושלמים ללמוד ממעשיהם הטובים, ולמעה"ש לברוח מלצים ורשעים, כי חברתם רעה מאד, ה' יצילנו, להזהר מלה"ר, רכילות, לצנות ושקר, כי זה מסיר את היראה לחלוטין, ומכעס להזהר מאד, ממש כלל וכלל לא, ולהזהר מעצבות, וככה יוסיף לעלות, עד שממילא יאורו עיניו, וישמח על כי עובר ה' הגהו, ומובטחני כי יתעלה כ"כ עד שלא ידע כלל מהיכן באה ישועתו, ואתה וכ'.

דפס בס' מאה שערים דף ג', בס' חבמי ישראל עמ' 118, בס' גנוי נסחרות אור רב ב"ה (שם תחום ע"ז בטעות ר"א מקאליסק), ובמשנת יואל סי' ו' (שם גם תורגם ללה"ק, תרגומנו שונה קצת).

מכתב זה מוזכר גם בבית רבי (ס"ו פ' כ"ו): "המכתב הוא בל"א, ומזה ניכר שלא הי' למדן, אך גם ניכר מהמכתב שהי' ירא שמים גדול וחרד לדבר ה' וחשוב אצל רבנו", מסתבר שלר' יצחק דגן מכון מה שכתב מהר"ל מיינוביץ (אחי רבנו) בשו"ת שארית יהודא, אבן העזר סוסי" ח': "וגם דעת הרב (= רבנו) נוטה כן שאין לסמוך בזה כ"א על רוסא ירא שמים ומומחה גדול ומובהק, וכבר שאלת את פי מהר"ץ דאקטער ואמר שאינו רוצה להכניס א"ע בספק סבנת נפשות...".

1) בגנוי נסחרות: מיט הענט באשאפען נאָר מער ניט זיין רצון. 2) בשו"ע או"ח סי' תר"ו כתוב בהגהת רמ"א שלטומאת קרי א"צ לטבול אלא פעם אחת, והובא בשו"ע של רבנו.

אבל כדברי רבנו במכתב זה מובא גם בהנהגות ר' אברהם מקאליסק (בסוף ס' לקוטי אמרים ח"ב): "... ובכל יום מימי התענית הנ"ל יטביל עצמו ב' פעמים, דהיינו בפעם הא' יכוין להעביר חלאת וזוהמת וטנופת וסרחון הטומאה מעליו ובטבילה השניה יכוון לקבל הקדושה והטהרה". (3 במאה שערים: לענעדיג.)

קלו.

איסור ליצנות וכיזוי המתנגדים

הנה לא טובה השמועה אשר שמעה אזני, קול ענות אנכי שומע, מצעירי הצאן אשר השמיעו במרום קולם, ויקומו לצחק ושתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ, לשפוך בוז וקלון על כל תופשי התורה, ויודעים ולא יודעים, אשר אינם מהאנשים השלמים אתנו, לומר כי העדה שלנו לברכה קרושה. ח"ו הס מלהזכיר, כי כל העדה כולם קרושים ובתוכם ה' ומרוע תתנשאו על קהל ה'.

ופליאה נשגבה בעיני על העולה על רוחכם להיות מאנשי ותלמידי ותלמידי תלמידי רבוה"ק, אחר שבררתם לעצמכם ררך עקלתון, ואוליתו בתר איפכא ותהפוכות ממש מן הדרך אשר הרריכונו רבותינו הקרושים, אשר ראשית והתחלת עבודת ה' האמיתית היא היות מתלמידי של אברהם אבינו ע"ה, רוח נמוכה ונפש שפלה בפני כל אדם ממש, כמו שאמרו רז"ל (ר"ה יז): שמשים עצמו כשיריים ממש באמת לאמתו ברעה והשכל, להשכיל ולהבין בבנית הלב ובשכלות הלב איך הוא שארית ושיריים של כל ישראל ממש, ומבלערי זה לא ירים איש את ידו ורגלו לפתח פה ולשוון מרבת גדולות ה' ורוממותו בגרונו באמת, כי אם בדמיונות כוזבות, כדכתיב ממעמקים קראתיך ה'.

ועוד הנני יוסיף הפלא ופלא, שמעתי ותרנו בטני לקול צללו שפתותיהם במים אדירים מים הזדונים, אשר אמרו ללשונו נגביר, שפתינו אתנו מי אדון לנו, ונרחיב פה ונמלאנה בדברי הוללות וסכלות, היא הליצנות המשמחת אלהים אחרים ואנשים בני בליעל, לאמר יושיענו זה. ח"ו הס מלהזכיר, לא מיניה ולא מקצתיה, ומי זוטור עונש זה לברו, שארז"ל (סנהד' קג), שאין מקבלין פני שכינה, והגם כי כל פרטי דקדוקי ענין זה, מה נקרא ליצנות, לא נמצא כתוב בפירוש בדברי רז"ל, הרי קיי"ל ספיקא דאורייתא לחומרא, ובפרט העון הגדול הזה, אשר הפליגו רז"ל בחומר עונשו, יסורים בתחילתו וסופו כליה ר"ל. (ע"ז יח:). ע"כ אהובי אחיי אל תרעו הרעה הגדולה הזאת לשבת בסוד משחקים כשחוק הכסיל.

וכל אשר לא ישמע לדברי אלה עלי להרחיקו מעלי בכל יראה וימצא בגבולינו עד שב ורפא לו.

דפס בס' מאה שערים דף א' ובס' גנוי נסתרות, חלק אור רב ס' י"ח.

קלח.

קטע ממכתב רבנו לר"י מזוראוויץ לנחמו על שרפת ביתו
המובא בתוך מכתב אדמו"ר ה"שצחצח צדק"

לידידנו הנאנחים אנ"ש רק"ק ליעפלי, יצו ה' אתכם את הברכה, אכ"י.

מכתבם קבלתי, גם למשמע און שמעה נפשי מזה מקורם, והנני לנחמם מאשר

הועתק מכ"ק אאזמ"ר ג"ע, אשר כתב לאיש אחד מאנ"ש שנשרף, ה"ה יוסף חזראוניץ, וזה לשונו:

שמעתי מפי קדושי עליון על שאומדים ומרגלא בסומא דאינשי שאחר השרפה מתעשרים, יען כי השתלשלות מדות העליונות הקדושות וסדרן כך: חסד, דין, רחמים, ולזאת אחר מדת הדין בשריפה מתעודד מדת הרחמים, שהיא גדולה ממדת החסד שבתחלה כנודע, שהיא מדתו של יעקב, נחלה בלי מצרים, מבריה מן הקצה אל הקצה כו'. עכ"ל הוהב.

ולכן צוה מעל' ככ"ק הנ"ל לאיש הנ"ל להתחזק ולבנות ביתו במקומו, ומדבריו הקדושים ג"ע נראה לי לנדון שלכם, כי איש את רעהו יחזקו נא לבנות ביתם במקומם, כי מהידוע דזכותא דרבים גדול יותר מהיחיד לעורר רחמים רבים לסומכם ולהרים קרנם. על כן יתחזקו נא ואיש את רעהו יעזורו, וה' הנותן כח לעשות חיל הוא יברכם ככל טוב בכל אשר יעשו, כנפשם ונפש אוהבם דושו"ט.

מנחם מענדל.

נדפס במאה שערים דף י"ח ע"ב.

ענין זה מבואר במכתב אדמו"ר האמצעי לאנ"ש דטשאשינק לאחר שנשרפה עירם (שם דף י"ד) ובסופו כתב "שמטעם זה שמעתי ממנו ז"ל (מרבנו) שלא רצה לעקור משכנו מק"ק לאדי אחר שריפת ביתו כידוע".

קלט.

מכתב רבנו להרה"ח ר' משה מדריבין
(לנחמו על היזק בעסקיו)

אהובי אחי, אל ירד לבבך, חזק ואמץ, כמארז"ל שלשה צריכין חייוק, תורה ותפלה ודרך ארץ. ונכון יהי' לבך בטוח בה' גומר בעדינו שימלא חסרונו בקרב שנים, כי כך הן מדותיו של הקב"ה, מוחץ ורופא, וכסודן למעלה חסד דין רחמים, ומדת הרחמים בלי מצדים כו', וכירוע ליודעים, אך אל תבעט ביסורים, כי את אשר יאהב ה' כו', וכופר נפש איש עשרו, ולזאת יהי' לבך שש ושמה, ואין מעצור לה' להושיע במעט הנשאר לפליטה, וישלח ברכה והצלחה במעשה ידיך, וכמ"ש וברכך בכל אשר תעשה, כי ברכת ה' היא תעשיר כו'.

נדפס בסי בית רבי טרק כ"ו (דף ע"ה).

"והנה אח"כ כן ה"י, שהתחיל לסחור שנית ועלתה סחורתו במקחה, אך הוא לא ראה למכרה אג, כי אמר שרבנו כתב לו שימלא חסרונו בקרב שנים — ומיעוט שנים ב' — על כן לא ימכור עד שהיה לו ריוח כמה שהי' לו היוק, וימתין ע"ז ב' שנים, וכן עשה, ובכלות ב' שנים נתנו לו ריוח כפי ההיוק שהי' לו" (בית רבי), ר' משה הי' גיטו של הרהגה"ח ר' אברהם שיינעס (שהי' ביווג ראשון חתן רבנו, ר' סי"א בהערה), אתר פטירת רבנו התקשר לר' אהרן מסטראשעלע (שם).

- (1) בברכות ל"ב ע"ב כתוב: ת"ר ארבעה צריכין חייוק, תורה ומע"ט תפלה ודרך ארץ.
- (2) ע"י במכתב הקודם. (3) — יוכיח וכאב את בן ירצה (משלי ג').
- (4) — תעשיר ולא יוסיף עצב עמה (שם י').

קמ.

מכתב מליצה מרבנו לקיבוץ כסף עבור ר' ארי'

אד"ש כמשפט לאוהבי שמו תשתפך נפשי בשאלתי ובקשתי שטוחה וטרופה לפני כל אנ"ש לחמני וג"ח לעודד רחמיהם המרובי על ידינו הוטיק המפורסם מו' ארי' נ"י, אשר נגעה בו יד ה' זה כמה. נא ונא במטותא מייניכו ברחמין נפישין לפתוח ידם רב לו ביד מלאה ורחבה מנה כפולה ומכופלת מנה אחת אפי"ם, וכל המרחם מרחמי' עליו מן השמים ויברכהו ה' בכפליים והיה מעשה הצדקה שלו' וחי' [מ]אד"ה, כנפש המעטיר וד"ש מלונ"ה.

שניאור זלמן

וגם להיות לו מעיר לעזור לבחור איש חיל לסבב בעןבודין בכל הישובי ועיירות הסמוכות, נא ונא.

העתקתי מגוף כ"י"ק של רבנו, הנמצא אצל הר"ר משה דוד שניאורסון מירושת זקנו האדמו"ר ר' שמרי' ז"ל מבאברויסק. המוסגר בסוגרים הוא במקום שהנייר קרוע. מיהו ר' אריה דנן לא ידוע לי.

קמא.

מרבנו הזקן להרה"ח ר' אהרן שד"ר
(תודה על בשורה טובה)

לידו מו' אהרן ומו' ישראל נ"י.

תשואת חן חן על שליח הלז לבשרני, כי ראה זה חדש, ולא ניסה באלה שום א' מאנ"ש, לטרוח לשלוח שליח לבשר בשורות טובות. כה יתן וכה יוסיף ה' כה"י. א"נ ד"ש שניאור זלמן.

נדפס ב"התמים" חוברת ו' בתוך מכתבו של אדמו"ר הרי"צ ז"ל מלובאוויטש.

קמב.

מכתב רבנו לקבוצת חסידים ע"ד הגנת אחד מאנ"ש

אהו' אחי' ורעי' ידידי מו' בענדט נ"י ומו' אייזיק נ"י ומו' אברהם מנהיג נ"י ומו' יחזקאל נ"י.

גודל בקשתי להתאמץ בכל עוז ותעצומות לדרוש טובתו של א"נ מוכ"ז נ"י באמת לאמיתו בכל העינים, ולהצילו מדודמיו ולקיים מאדו"ל ע"פ (קהלת ג) והאלקים יבקש את נרדף, אפי' צדיק כו' י. ולמצוה רבה תחשב נא ונא. כ"ד המבקש באמת לאמתו, דו"ש וטובתם מלונ"ה.

שניאור זלמן.

נדפס בס' משנת יואל ס"י ט"ו מתוך כ"י"ק רבנו שנמצא אצל הרב ע"י ניימארק בתי"א מירושת זקנו הרב הח' ר' משולם זלמן וגמסר אח"כ לאדמו"ר מלובאוויץ.
(1) אפילו צדיק רודף רשע — והאלקים יבקש את נרדף. — ויקיר סכ"ו.

קמג.

סגולות טרבנו הגדול נ"ע

ששלח אדמו"ר הרי"ל י נ"ע לאנ"ש דליעפלי בעת מגפה ר"ל

ה' ישפות שלום וכס"ס לכ' ידו"י הנגידים המופלגים החותקים ש' דק"ק ליעפלי.

מכתבם קבלתי. יהי רצון מלפני השי"ת שיקיים בכם כמ"ש והסירותי מחלה
מקרבך. ומוס"פ² צעטיל סגולות מכבוד אדמו"ר נ"ע בג"מ, ויקבלו החיו"ש
והברכה בכל כו'.

יהודה ליב.

ידידים דו"ש מלונ"ה.

נכון ללמוד בכל בהכנס או כל אחד ואחד בביתו פ' קטרת עם פירוש רש"י
(בל"א צו פאר טייציון), היינו בפ' תצוה מן ועשית מזבח כו' עד סוף, בפ' תשא
פרשה א' פסוק כ"ב עד סוף ל"ח, ובפ' קרח ט"ז מפסוק ל"א עד והמגפה נעצרה.
גם לקרות פרשיות הנ"ל שנים מקרא ואחד תרגום. גם מי שאפשר לו ללמוד
ברמב"ם ח"ב י מענין הקטרת מפ"ג להל' תמידין עד סוף הלכה י"א.
וזהושי"ת ברוב דחמיו וחסדיו יסיד כל מחלה מאתם ומעלינו ומכל אחינו בני
ישראל, אכ"ר. ולהרבות בצדקה, כן צדקה לחיים.

נדפס במאה שערים דף כ'.

(1) ר' יהודה ליב בן אדמו"ר הצמת צדק. אחר טטירת אביו קבע מושבו בקאפוסט. נולד
בשנת תקע"א ונספר ביום ג' חשוון תרכ"ו. (2) = ומוסגר פה. (3) ?

קמד.

תשובה לאיש אחד על שאלתו

גיה"ה. והנה זאת היתה לו על רפיון ידיים מעסק התורה, כי היא מגנא ומצלא אף
בעידנא ולא עסיק בה. וגם צריך לסגף א"ע מעט, כאשר אי"ה פא"פ אדבר בו.
והעיקר להתאמץ בכל עוז לקיים מ"ש שויתי ה' לנגדי תמיד, פ"י שהעומד לנגדו,
הוא היצר הרע, מאת ה' הוא, כי בן צוה לו ה' לנסותו לדעת מחשבותיו שמעלה
היצה"ר במחשב' הן מאת ה' מן השמים, כדי לנסותו. בזה יוחלש כח היצר הרע
ויהי נקל לנצחו, כאשר אי"ה פא"פ אדבר בו.

ואודות הולכת היי"ג י על הגבול בגנבה, כלך מדרך זו, ולא יעמיד ממונו בסכנה
בשום אופן בעולם, ומוטב לו להשתכר מעט בלי שום סכנה, כי אין מעצור לה'
להושיע ברב או במעט כו'.

וה' ישלח ברכה במעשי ידיו, כנפשו ונפש או"ב.

שניאור זלמן.

נדפס במאה שערים דף ה' ובגנוזי נסתרות חלק אור רב כ"ח.

(1) ר"ת היין גסן.

קמה.

לא לבטל שידוכין

להרב מוהר"ל נ"י.

הנה אמת נכון הרבר, והוא קבלה בידנו מרבתינו קדושי עליון נ"ע, שלא לבטל השירוך בעבור שום דררא רממונא, ויש חשש סכנה בזה ח"ו. וגם שלא לאחר עוד זמן הנשואין ח"ו.

כ"ר המודיעו נאמנה כו'

שניאור זלמן.

נדפס במאה שערים דף ה' ובגנוי נסתרות חלק אור רב ב"ט.
בסוף ספר "ליקוטי רב האי גאון" עם פירוש "נר ישראל" להמגיד מקאנונין נדפסו "ליקוטים מהרב ר' פנחס מקאריץ" וזה לשונו שם בס" ע"ב: אמר שדבר גדול שלא לעבור מזמן החתונה הכתוב בתנאים, כי השירוך הוא כמו בריאת העולם, והוא הגליפה, אינו שוין דער נאך שוער חתונה צו מאכין ובתוך הזמן אין קפידא.
מיהו "הרב מוהר"ל" לא ידוע לי.

קמו.

מכתב מכת רבנו מ' פריידא לאחיה הרד"כ

בעניני חסידות

אהובי אחי.

מה שכתבת אלי שרציתי לגלות את הקץ, לא כן אחי אהובי, כי איך אפשר לגלות הקץ כל זמן שאין עדיין התחלה, ופירוש קץ והתחלה, כי תכלית ירדת הנשמה למטה בגוף ונפש הבהמית היא ירדה לצורך עליה, לאהפכא חשוכא לנהורא ומיררא למתקא. אמנם מי יעלה בהר ה' למקום גבוה ומדרגה נפלאה כזאת, להיות מאיר בו בחינה זו בבחינת פנימיות וחצוניות הלב ממש בהשוואה גמורה, שזהו נקרא קץ כל בשר בא לפני, כמ"ש (סוף ישע"י) יבוא כל בשר להשתחוות לפני וכו', שגם הבשר יגיע לבחינת ביטול אמתי והשתחוויה פנימית, שיבטלו המסכים המברילים, כמ"ש (יחז' לו) והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר וכו', כי אבנים הן אותיות, שתי אבנים בונות שני בתים וכו' (ס' יצירה), ולב האבן פי' בינה לבא הנמשך ע"י אותיות מחשבה ודבור לבה, להתבונן בגרולת הוי' ער שיתפעל מזה לבא לאהבה ויראה, וכ"ז עבודתנו בזמן הזה, אמנם לעתיד כתיב (ישע"י מ) ונגלה כבוד ה', שיהיה התגלות ל"ב נתיבות חכמה שנקרא כבוד ה', ודאו כל בשר ממש, שגם הבשר הגשמי יזכה לבחינת ביטול רחכמה, כ"ח מ"ה, שנקרא ראי', איזה חכם הרואה את הנולד מאין ליש, וזהו יחודא עילאה ממש, וזהו שארד"ל (פסחים נו), ביקש יעקב לגלות את הקץ, שהיה ברצונו להמשיך לבניו בחינה זו רקץ כל בשר, ונסתלקה ממנו שכינה, בינה עילאה, פירוש שהמשיך מלמעלה מהבינה, ועל זה אמרו השבטים (שם) כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד, שאין לנו מחשבה ורצון אחר בלתי לה' לברו.

לא כן אנחנו, לא נוכל עדיין לעלות למדרגה זו בלתי ע"י אתכפיא לבטל רצונו מפני רצונו, וזהו נקרא התחלה בעבודה, ומי שמעמיק דעתו ומחשבתו פועל בנפשו

את האתכפייא שגם זה הוא דבר גדול לגבי נפשותינו הנמוכות, ועל ידי זה אולי נזכה בייגיעת בשר לבחינת קץ כל בשר הנ"ל. כמ"ש בזוה"ק (ת"ז תקון כ"א) מאן דקטיל לחויא יהבין ליה בריתא דמלכא, פירוש שבתחלה צריך להיות מחה תמחה את זכר עמלק ולבסוף יהי מלחמה לה' בעמלק, כמו ששמענו מאמו"ר שיחי' כמה פעמים בביאור ומחיתי את כל היקום וד"ל.

ועתה אחי אהובי, וואש ווערט פון אונזערע באייקעס און פלוידערנינגס, הכלל מיא דארף אוועק לייגין דעם זיך, לגמדי גאר ניט וועלין, ווארים אונדזערע התחכמות איז אלץ הבל ושטות גמור, נאר צוא מאכין איין הכנה לאתכפייא כי גם האתכפייא קומט ניט אן גרינג, און דאש איז ערשט רק התחלה וראשית עבודה אקער, וויא קאנען מיר מגלה זיין הקץ, גילוי רב כזה הנקרא קץ כל בשר בלתי אפשר להגלות כ"א מלמעלה כשיערה עלינו רוח ממרום כו'.

כ"ד פריודא בת אדמו"ר יחי'.

מכתב זה נדפס בקצת השמטות בסו"ס עיון תפלה, כס' הרב מלאוי עמ' 185 ובס' חכמי ישראל דף ס"א. כבית דבי צד 114 מובא: מכתב אחד מד"ה נמצא שאנ"ש מייחסים אותו לה שכתבה לאחיה אדמו"ר האמצעי, אך מי יודע אם כנים הדברים שזוהו ממנה. כאן הושלם המכתב עפ"י קובץ כתי מהרש"ני, ושם רשום כראשו: מכתב מכת אדמו"ר הוקן נבגימ.

קמו.

כנ"ל

מה שכתבת אלי, אהובי אחי, שרציתי לגלות את הקץ, לא כן אהובי אחי, איך אפשר לגלות את הקץ, שאין עדיין אפילו התחלה.

ופירוש הקץ וההתחלה הוא כמ"ש שהשיבו בני ישראל: כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד, וזהו הקץ וסוף דבר, שיהי' גם בלב רצון אחד [ולא] יהי' שום רצון כלל לזה העולם לתאוות ורצונות הנפרדים ובטלים, שגם הגוף לא יתפעל, שהלב הוא חיות הגוף, שנשלח הארת חיותו בכל דמ"ח איברים ושס"ה גידים, שהם המשכות ע"י המצוות, שיהי' דירתו בתחתונים דוקא, וראו כל בשר כו', וזהו קץ ותכלית שיהי' לעתיד.

אבל ההתחלה היא למעלה מן הלב ע"י הדעת שהוא המחבר והמקשר השכל שבכאשו עם המדות שבלב, כמ"ש בתניא. וזהו וידעת היום והשבות אל לבבך כו', וגם והיו הדברים אשר אנכי מצוך היום על לבבך, אף שאינו בהתגלות לבבו כרשפי אש אהבתו לה, מכל מקום הדעת היא פנימיות חיות הלב וחיות הכולל חסד וגבורה, ולכן נקרא הוא ההתחלה לעבודתו יתברך שהיא בלב, כמו שנאמר (דהי"א כ"ח) דע את אלקי אביך ועבדתו בלב כו', שממנו נמשך בחינת הלב והמדות. אבל בלא דעת נפש לא טוב, אף שיש בו שכל ומבין דבר לאשורו, אם אינו מקשר דעתו ונקודת לבבו בעומק הלב, מחשבת הבינה שמתבוננת אינו נוגע לעצמותו כלל, כי השכל הוא למעלה מעצמיות האדם שהוא הלב, ולכן מי שאין בו דעה כו', אף שיש לו שכל והבנה ומבין בגדולת [הבורא], אינו כלום ויכול לעשות מה שירצה, אבל בחינת הדעת הוא שיהי' בחינת רעותא דלבא בהתלהבות לבבו ודביקות בהענין שמחשב ומתבונן עד שיהי' כולו דבוק בהענין שמחשב בכל חושי גופו, זהו נקרא דעת, וזהו ההתחלה, וכל עיקר עבודת ה' המוטלת על האדם היא הדעת, וממילא יבוא ללב

שהוא יראת ה' על פניו לבלתי יוכל לחטוא. אבל כל אדם שאין בו דעה, דהיינו בחינת ההתקשרות בכח' כנ"ל, אסור לרחם עליו.

וזה ודאי שאם בבחינה זו יגיע הענין שבנקודת לבבו שלא יהי' לו רצון אחר לשום דבר כי אם לדבקה בו יתברך ויתעלה, וזה העבודה שיכול כל אדם לעשות כל חר וחד לפום שיעורא דילי' ואין יכול לפטור את עצמו ממנה. כמ"ש בכ"ק של אאחור שר'.

והנה אהובי אחי כתבתי לך ההתחלה אפס קצתה, אבל לא כאשר כתבת לי שרציתי לגלות את הקץ ח"ו. רחוק ממני, עמוק עמוק מי ימצאנו, שיהי' גם הגוף כו' ויתהפך חשוכא לנהורא, שהיא מודריגת צדיקים כידוע שקץ כל בשר יבוא להשתחוות לפניו ית' וית'.

והנה אחי וואס קומט ארויס פון אונזערע באייקעס און פלוידערנעס, האמת יורה אז מיא דארף זיך אוועק לייגין אביסל. דער איך איז ניט אזוי גרויליך וויא עס מעלד זיך אויס. צוא פיל דמיונות האבין מיר ניט. אונזערע מגושמ'ע מוחות ושכליות דאס איז ניט שכליות רק שטות ורוח שטות. כי עיקד החכמה מאין תמצא, ואיזהו חכם — הרואה את הנולד והתהוות כל דבר מאין ליש, ממש רואה, זהו בחינת חכם האמת, ומה שנמשך מן בחינת חכמה זו, זהו הביטול והשפלות, וזהו נפשותינו הנמשכות מן בחי' הנ"ל רצונה וחפצה (רצונן וחפצן?) להבטל כו', רק שהגוף מחשיך ומסתידי על אור הנפש, וצריך לזה יגיעת בשד לבטש כו' ויגיעת הנפש, הוא הדעת, להעמיק מאד מחשבתו כשעה או יותר לגלות מצפוני לבבו. אבל בלא זה איז אלץ שטותן, ותכלית הכסיל לא יחפוץ בתבונה ודעת.

מכתב זה מצאתי באחד הכרכים שב"קובץ כת"י מהרש"ני, ורשום עליו "מכתב לאדמו"ר האמצעי" ותו לו מידי. התוכן והסגנון נותנים מקום לשער שגם הוא של פרידא, אך כמדומני שראיתי מכתב זה באחד מקבצי האגרות בכתביד שבידי זקני חסידי טבריא, ושם חתום עליו אחד מבני סיעתם של הרמ"מ מוויטעבסק והר"א מקאליסק. הכתי"י ההוא אינו בהישג ידי כעת. וצ"ע בזה.

קמח.

מרכנו לר' משה מייזליש

לידדי מו' משה נ"ב.

הנה בהכרח היה להתראות עם הידוע מחמת גודל הפצרותיו בהיותי בשקלאב, ונדרשתי לשאלתו ליתן לו מליצה להגאון מוואלאזין על סיפוק ג' רובל כסף מדי שבוע, לשלוח לפינסק דוקא. וגם אני הבטחתי לו ה' סיג' מדי שבוע, ואודות נסיעת פ"ב נפטרתי ממנו מליתן לו מליצה ע"ז, יען כי כל המתנגדים בשקלאב ומאהלוב לא הסכימו לנסיעתו, ובראשם אהבו מלפנים ואיש עצתו בפ"ב, ה"ה הנגיד מו' מיכאל משקלאב, ושלה מכתבו למחניכם למונעו מנסיעה זו.

ועמכם המדע והחכמה אודות הספוק הנ"ל, לשלוח לו מעט מעט על ערבות חתנו אם אפשר.

דברי שניאאור זלמן³

תאריך המכתב נראה לקבוע לאחר שנת תתס"א, שאז שככה המחלוקת בין החסידים ומתנגדיהם, ורבו השתתף אהם בעסקנות בעניני הכלל (ראה בתחלת סי' קי"ז), כי כאן כותב רבנו שנתן ל"הידוע" (שאינו ידוע לי) מליצה להגרי"ח מחלווין על סיפוק ב' רובל וכו'. מכתב זה נמצא ב"קובץ הרי"א" כתי"י בין שאר מכתבי רבנו אל ר' משה מייזליש, (אבל אינני זוכר בבירור אם נרשם עליו במפורש שהוא אל ר"מ מייזליש), וגם תבנו מתאים לכך, כי ר"מ מייזליש הי' מפורסם כעסקן צבורי (ר' סי' קט"ז).

1) סיג' = סיגנאציא. היו אז שני מיני מסבעות: רובל כסף (= רוי"כ) ורובל אסיגנאציא, שהי' שווי שליש מערך רובל כסף. 2) יש לשער שהוא ר' מיכאל אייזנשטאט משקלאב בן הגי"מ משה יעקב אבד"ק קלעצק, מגזע מהר"מ א"ש בעל סמ"א) חתן אחותו של הגי"ר יהושע צייטלין משקלאב ("השר מאוסציא") בעל הגהות חדשות על הסמ"ק, ר' מיכאל אייזנשטאט הדפיס את הסמ"ק הני"ל בש' תק"ם בקאפוטס. הוא חבר "שיר תהלה" על הצלחת קיסר רוסיא במלחמת נפוליון, שנדפס בשקלאב בתקע"ו. בסי' תולדות ישראל ליעבץ (כרך י"ד צד 4) מובא: לבלתי יסס לב היהודים ברוסיא אחרי צרפת, הוציא אלכסנדר דבר מלכות אל שרי המדינות (בש' תקס"ז) אחרי הוסד הסנהדרין בסאריי, לדבר על לב היהודים ולהגיד להם כי דבר בליעל יצוק בסנהדרין הצרפתית, להפך תורה מישראל ולהסוך את כל העם למרגלי צרפת... או יסד גם הוא כעין מרכז לישראל ברוסיא (תקע"ח) והזמין שלשה יהודים נבחרים לשבת בקביעות ע"י שרי הועד המפקח על עניני היהודים בפטרבורג. והם וונדל מגרודנא, בינוש ברץ מוויסעבסק ומיכאל אייזנשטאט מגליל מוהילב.

3) בגניני נסתרות החתימה בסוגרים.

קטמ.

מכתב רבנו להרה"ח ר' משה מייזליש ז"ל
(על מלחמת צרפת)

[לידידי ר' משה מייזיל].

למדונו רבותינו: אורחא דארעא לישבק משכא וגלופיה למאריה דאושפיזא.¹
2) [חי ה' וחי נפש], כך הראוני במוסף ביום א' דראש השנה: אם ינצח ב"פ³ יורם קרן ישראל וירבה העושר בישראל, אבל יתנתקו⁴ ויתפרדו לבן של ישראל מאביהן שבשמים. ואם ינצח א"פ⁵, אם גם יושפל קרן ישראל וירבה העוני בישראל, אבל יתחברו⁶ ויתדבקו לבן של ישראל לאביהן שבשמים. וזה לך האות, שבקרוב הימים יוטל⁷ מחמד עיניכם ויתחילו ליקח אנשי חיל מאחינו בני ישראל. והוי זכור במה שהתפרדנו איש מרעהו בפעט"ב⁸ מעל פסוק שרים רדפוני חנם ומדברך פחד (לבי).

ידידו) שניאור זלמן בלא"א מו"ה ברוך ז"ל.

(ולמעשה"ש לדון את האגרת הזאת בשריפה)

נדפס בסי' תולדות עמודי החב"ד צד 83 ובבית רבי פרק כ"ב. המוסגר בסוגרים מרובעים נוסף בסי' תולדות עמודי החב"ד, ובענולים — בסי' בית רבי. מחבר תעה"ח מעיר: "המכתב הוה העתקתי אות באות מכתבי קודש אצל אחד מבדי רבנו, הי' שניאורסון, בודשא. ובן ראתיו בקריסלאזע אצל ר"ז פייגלסון, והעתקה נכונה, אך אור הרפוס לא דאו מעולם". (הובא גם בסי' משנת יואל סי' ב"ג).

התאריך, כנראה מן התוכן, לאחר ר"ה תקע"ג. ועיי' סי' קנ"ג.

1) אורח ארעא למישבק איניש גולטא (קנקן של חרס — רש"י) ומשכא (עור של בהמה שהוא שוחס ואוכל בבית בעל הבית — רש"י) לאושפיזיה. — יומא י"ב ע"א. מסתבר שזהו רמז על הצורך לעזור לרוסים. 2) במשנת יואל: "אהובי ידידי משה, כך הראו לי במוסף" וכו'. 3) ר"ת בונו טארטי = נפוליון. 4) בבית רבי: יתפרדו ויתרחקו. 5) ר"ת אדונו

אלכסנדר. (6) בבית רבי: יתקשרו ויתחברו ויתעקדו. (7) בכית רבי: יוקח.
 (8) בכית רבי: בסטרבורג בהביאור שרים דרפוני. (ר' על ביקורו של רבנו בסטרבורג בסוף סי ק"ג).

קנ.

זאת כתב כ"ק אדמו"ר הזקן קרוב לזמן הסתלקותו

נפש השפלה באמת לאמתו בשרשה עבודתה היא תורה גשמית. בין לה ובין
 (להבין) לאתרים ובין גמ"ח גשמיים ע"י קירוב הדעת ועצות מרחוק בכל עניני ב"ב.
 אף כי רובם ככולם הם דברי שקר. אי אפשר לבענין אחר שיעשו חסד של אמת. כי
 אין אמת אלא תורה². ואמת אמר אל יברא (שכולו מלא שקרים) כו' וחסד אמר
 יברא שכולו מלא חסדים³. ותשלך אמת ארצה ועולם בחסד שאינו של אמת יבנה.
 ובדורות הראשונים שעיקר העבודה הי' התורה הי' רוב החסד נכלל באמת.
 דהיינו בגדול המעשה. דכופין וממשכנין כו' ע"פ תוקף תורת אמת האמוראים.
 משא"ב בעקבות משיחא שנפלה סוכת דוד הנופלת עד עפר בבחינת עשיה. והעבודה
 העיקרית בבחינת עקביים לבד. בלי תורת אמת משניות וברייתות שהן גרפין
 וירכין. אזי רוב החסד ככולו הוא שלא על פי תורת אמת בגדול המעשה. כי אם
 בהתקרב הדעת העושה ורצונו הטוב הרחוק באמת באשר הוא סוף מעשה במחשבה
 תחלה. (ונעוץ תחלתו בסופן) וגם אם אין רק דרך אחת והיא שפלה. אזי לנחמו⁴
 לקבל באהבה או לעורר ולפשפש במעשיו ולשוב עד הוי' בצד לו וירוח לו.

נדפס בסו"ס מאה שערים, כס' תולדות עמודי החב"ד צד 95, כס' גנוי נסתרות חלק אור רב
 ל' ועוד. כאן הובא כמו שנדפס ב"לקוטי דבורים" סוף לקוט ל"ב. המוסגר בעגולים אינו כמ"ש.
 בסוף ס' שבחי הרב כותב כי רבנו כתב זה "אחד הכדלה איזה רגעים אחדים קודם אשר
 מסר נשמתו בטהרה לחי העולמים".
 (1) כמאה שערים: א"א שיעשו בענין. (2) תד"א זוטא כ"א. (3) כמאה שערים:
 מלא שקרים וחסדים. (4) ככא בתרא ח' ע"כ: כופין וממשכנין על הצוקה.
 (5) כמאה שערים: לנחמו לעורר ולפשפש במעשיו לנחמו לקבל באהבה ולשוב.

קנא.

מצבת רבנו

פה נגנו ארון הקודש,
 הרב הגי האלהי, חסיד ועניו,
 קדוש וטהור, ראש גולת אריאל,
 כתר תורה, מעין החכמה,
 צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל,
 ורבים השיב מעון,
 אדמו"ר שניאור זלמן במהור"ר ברוך נ"ע.
 נכסף אל קדשו, ושבה אל ה' נפשו
 ביום ראשון בשבת כ"ד לחודש טבת
 שנת התקע"ג ליצירה.

הועתק כס' הרב מלאדי מן המצבה עצמה.